

30622/R

TV. 4. 1911

~~W. G. 62~~

Book by G. W. 1478 a 50

Digitized by the Internet Archive
in 2017 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b29305895>

4-2600

TWEEDE ANTWOORD

AAN

Prof. G. J. MULDER,

INZONDERHEID OP ZIJNE STUKKEN, VOORKOMENDE IN N°. 33,
34 EN 35 DER GENEESKUNDIGE COURANT,

GEVOLGD DOOR

EEN LOGISCH BESLUIT IN DE ZAAK DER LEVERTRAAN,

EN DOOR

EEN ENKEL WOORD

AAN

F. C. DONDEERS,

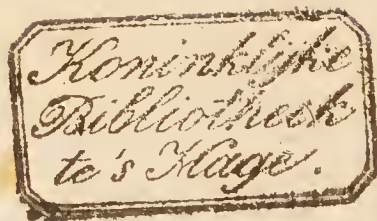
DOOR

DR. L. J. DE JONGH.

'S GRAVENHAGE,
GEBROEDERS BELINFANTE.

—
1848.

De wijze, waarop Prof. MULDER, na mijn antwoord op zijne vroegere stukken, is voortgegaan, tegen de door mij ingevoerde wijziging in de zaak der levertraan te schrijven en te handelen, zoowel als de verdenking, waarin mij zijne medestanders trachten te brengen, als of ik, door *duistere* en *grondelooze* bedreigingen, den man op eene *geheimzinnige* en *oneerlijke* wijze had willen zoeken te treffen, geeft mij thans, na een eindeloos geduld, het regt, en stelt het mij zelfs tot pligt, hoezeer hij zich van zijnen kant onthouden heeft, mij hiertoe *formeel uit te noodigen*, den sluijer op te ligten, waarmede ik uit een rest van die gevoelens, welke ik eenmaal voor dien man koesterde, zekere gebeurtenissen uit ons beider privaatileven, tot nu toe zorgvuldig heb bedekt gehouden.

En hierdoor zal nu een geheel nieuw licht worden verspreid over den strijd, waarin ik mij met dien geleerde verweekeld zie, en de ongelukkige zielsstemming, welke bij Prof. MULDER duidelijk tegen mij bestaat en welke tot nu toe aan velen onverklaarbaar moge zijn voorgekomen, zal dan eindelijk in haren waren dag worden gesteld.

Zie hier dan kortelijk medegedeeld, wat er tusschen Prof. MULDER en mij in vroegeren tijd heeft plaats gehad,

en hoedanig zich die man, van dien tijd af tot op den huidige dag, te mijnen opzichte heeft gedragen, en men beoordeele daarna zelf, of ik al dan niet met regt die vroegere gebeurtenissen den waren bron noeme, waaruit 's mans onmiskenbaren wrevel en onwil tegen mij voortvloeit.

Gedurende de twee jaren, dat ik het voorregt had, Prof. MULDER's scheikundige lessen, niet als een gewoon leerling, maar ik mag zeggen, als vriend te genieten, had ik mij slechts over ééne enkele zaak zijnerzijds te beklagen.

Het was over zijne aanhoudende en onvermoeibare pogingen, mij tot *godsdienstige bekeering* te bewegen.

Met denzelfden geest van doordrijving, welke al zijne handelingen kenmerkt, scheen hij vast besloten te hebben, dit doel te moeten en te zullen bereiken, tot de bereiking waarvan hij dan ook *niets* onbeproefd heeft gelaten.

In den beginne was het de overtuiging welke hij mij wilde, en zoo hij meende, mij stellig zoude geven, van de voortreffelijkheid van het geloof, dat hij beleidde, boven dat, waarin ik was geboren. Meermalen bragt hij hiermede met mij geheele avonden door, en het gebeurde dikwijls, dat ik mij met eindelooze theologische dissertatiën moest vergenoegen, wanneer ik tot hem gekomen was met het doel, scheikundige vraagstukken opgelost te zien.

Was het nu mijne schuld, in wien hij zelf meermalen erkende een groot vereerder der christelijke zedeleer te zien, dat hij mij van mijn gevoelens niet kon afbrengen, dat het niet volstrekt noodig ware het geloof zijner vaderen te laken, om de voorschriften dier

zedeleer op te volgen, of lag het veelmeer aan het onvermogen van hem, mij tot andere overtuiging te brengen, die later uit zijne handelingen tegen mij heeft bewezen; hoe weinig hij zelf die leer begrijpt, waarvan een der hoofdbeginselen is: « *doe niet aan anderen, hetgeen gij niet wilt dat u geschiede.* »

Later werden, bij de zoo even gezegde doch vruchteloos aangewende middelen, nog andere beproefd.

Het vooroordeel, dat, volgens prof. MULDER, hier te lande tegen hen, die mijn geloof beleiden, nog zoo algemeen bestaat, meende hij voor mijne toekomst een groote hinderpaal te zijn. Godsdienstige bekeering was nu voor mij het eenige middel, dien hinderpaal uit den weg te ruimen. In hem zelve zoude ik dan eenen grooten steun, eenen magtigen hefboom vinden, enz.

Maar, wanneer het gemis aan overtuiging mij vroeger had weerhouden, te doen wat Prof. MULDER zoo gaarne had gezien, stellig waren zijne latere gronden niet in staat, mij hiertoe te doen besluiten; eensdeels, daar, naar mijn gevoelen, dit vooroordeel bij den weldenkenden niet zoo algemeen bestaat, als Prof. MULDER mij dit deed voorkomen; anderdeels, daar het verloochenen van het geloof, waarin men is geboren, bloot tot bevordering van tijdelijke belangen, naar mijn oordeel het verachtelijkste is, waartoe men zich verlagen kan.

Was het nu uit dweepzucht, uit geest van doordrijving, of uit wezenlijke belangstelling in mijn persoon, gelijk hij mij verzekerde, dat Prof. MULDER, tot het laatste oogenblik mijns verblijfs te Utrecht, het niet opgegeven heeft, het doel te bereiken, hetwelk hij zich met mij voorgesteld had?

Deze vraag zoude eerst nu met eenige zekerheid kunnen worden beantwoord.

Destijds geloofde ik het beste. Ik zag alleen in hem den vriend, die tot mij sprak, en het is daarom, dat eene altijd af te keuren zucht tot *proselietemakerij* niet in staat was, den hoogen graad van achting, die 's mans groote geleerdheid en het gevoel van vriendschap, dat zijne schijnbare welwillendheid bij mij hadden opgewekt, in het minst te doen verminderen, zelfs niet toen ik later gegronde redenen had te gelooven, dat de mislukking zijner op mij aangewende pogingen tot bekeering, zijn gevoel van vriendschap mijwaarts merkkelijk had verminderd.

En dat nu de verijdeling zijner bovenvermelde inzichten en bedoelingen met mij, werkelijk onwil en wrevel tegen mij bij hem heeft achtergelaten, blijkt voldoende uit alles, wat er tusschen hem en mij heeft plaats gegrepen, van het oogenblik dat ik Utrecht verlaten heb.

Waaraan is het anders toe te schrijven, dat hij nimmer zijne bij herhaling gedane belofte heeft gehouden, mij de aanbevelings-brieven te doen geworden, welke mij, volgens zijne eigene woorden, bij de intreding mijner loopbaan nuttig konden zijn tijdens hij nog niet alle hoop scheen opgegeven te hebben, in zijne pogingen te slagen, tot bereiking van het mij voorgestelde doel?

Hoezeer Prof. MULDER zich wel degelijk onthoudt, deze

beschuldiging van woordbreuk, reeds op bladz. 33 van mijn eerst antwoord voorkomende, *regtstreeks* tegen te spreken, moet ik het er voor houden, dat het overleggen van mijnen brief van 13 April 1843, in de Geneeskundige Courant van 27 Augustus, door hem is geschied met het doel, deze beschuldiging *zijdelings* te logenstraffen.

De brief voor den heer Baron MACKAY, waarvoor ik mij in mijn schrijven van 13 April zoo erkentelijk betoon, was mij echter door hem gegeven *eenigen tijd vóór mijne promotie*, toen ik mij naar 's Hage begaf met het doel, aan Hare Majesteit de Koningin de opdracht mijner dissertatie aan te bieden, en staat niet in het minst verband met de latere belofte van Prof. MULDER, welke *zeer kort vóór mijne promotie* plaats had, om mij van aanbevelingsbrieven voor de heeren SCHIMMELPENNINCK, VAN DEN BOSCH en BAUD te zullen voorzien, brieven welke mij, zoo ik dit reeds bij herhaling heb gezegd, nimmer zijn geworden.

Had ik destijds nog maar aan zijne bekeeringsvoorstellen gehoor gegeven, dan zeker waren mij deze aanbevelingsbrieven niet ontgaan, en wie weet of Prof. MULDER's stemming tegen mij later ook niet eene geheel andere zoude zijn geweest, als die welke wij thans allen kennen.

En hoe moet Prof. MULDER's stilzwijgen worden verklaard op mijnen brief van 20 Maart 1845, welke bij in dit zelfde blad op den zoo even vermelden laat volgen?

Na op het einde van 1844 een vroeger aan epilepsie, daarna aan den hevigsten graad van catalepsie lijdend meisje, met het gunstigst gevolg, door middel van het dierlijk magnetismus te hebben behandeld, herinnerde ik mij, dat een der kinderen van Prof. MULDER, tijdens mijn verblijf te Utrecht, aan epilepsie had geleden, waartegen toenmaals alle middelen vruchteloos waren aangewend.

Hoedanig het met dit ongelukkig kind destijds was gesteld, wist ik niet, want Prof. MULDER had mij sedert mijn vertrek uit Utrecht nimmer geschreven, noch zich verwaardigd, hem, van wien hij zegt altijd zooveel te hebben gehouden (1) en, op wiens vriendschap hij verzekert altijd zooveel prijs te hebben gesteld (2), een enkel maal te bezoeken, gedurende de 2 jaren, dat ik reeds te 's Hage was gevestigd, hoezeer hij gedurende dien tijd verscheidene malen de Residentie had bezocht (3).

Dat de ongelukkige toestand van dit kind echter in niets was verbeterd, ja veeleer was verslimmerd, deelde mij Prof. BAUMHAUER, die destijds nog in het laboratorium te Utrecht werkzaam was, op de hem dienaangaande gedane vragen mede, toen hij mij in Maart 1845 bezocht.

Onmiddellijk daarna schreef ik aan Prof. MULDER de hierboven vermelde gelukkige kuur met het dierlijk magnetismus, hem door dit treffend voorbeeld aanmoedigende, dit laatst hulpmiddel ook op zijn ongelukkig kind te

(1) Zie, in mijn vorig antwoord, zijnen brief van 13 Januarij 1848, blz. 31.

(2) Zie, in mijn vorig antwoord, dienzelfden brief, blz. 32.

(3) Ook gedurende de daarop volgende 3 jaren is Prof. MULDER zich hierin volkomen gelijk gebleven.

beproeven, waarbij ik hem aanbood, hem hierin behulpzaam te willen zijn.

Vergevingsgezindheid voor zijne in het oog vallende nalatigheid te mijnen opzichte, *erkentelijkheid* voor zijne vroegere lessen, *dankbaarheid* voor de *eenige* dienst, welke hij mij vroeger door den brief aan den Heer MACKAY had bewezen, en vooral *hartelijke deelneming* in zijn ongelukkig lot als vader, waren de wezenlijke drijfveren, welke mij bewogen, hem den brief van 20 Maart 1845 te schrijven, waaraan thans de laagste inzichten door dienzelfden man worden toegeschreven.

«Geene belangzucht», schreef ik hem in dien brief, «is de drijfveer van dit aanbod; hij is gelegen in een «innig gevoel van erkentelijkheid, waarmede ik mij «de verplichtingen, welke ik aan u heb, steeds herinner.»

En hoe worden thans deze woorden door den geheimen prediker der christelijke zedeleer gecommenteerd.

«Geene belangzucht is de drijfveer van dit aanbod», moet thans volgens hem worden gelezen.

«Gij moet het volgende jaar voor eenen handel in «levertraan getuigen, en daar gij een onwrikbaar vijand van zulke dingen zijt, wil ik u, door uw ongelukkig kind wel te doen, trachten te vangen.»

Is het nu een wonder, dat hij, die zóó denkt, in het maken van proselijten zoo kwalijk slaagt? en wie roept niet met mij uit:

Hoe ver gezocht en hoe ellendig gevonden!!

Was dat dan ook de reden, dat Prof. MULDER zich niet eens verwaardigd heeft, mij met een enkel woord

op dezen brief te antwoorden, welke toch minstens den naam van een hartelijk schrijven verdient?

Nogtans hoe ook mijn geloof aan de wonderbaarlijke uitwerkingen van het dierlijk magnetismus zij gevestigd, door dat wat ik juist in diezelfde kuur heb gezien, waarvan ik zoo even sprak, kan ik moeilijk aannemen, dat het magnetismus, hetwelk men op 20 uren afstands op het kind *wilde* aanwenden, den vader in zulk een graad van helderziendheid heeft vermogen te brengen, dat hij toenmaals zag, iets hetgeen ik 1½ jaar later zoude ondernemen, en waaraan ik, dit bezweer ik, destijds nog niet dacht.

Maar ligt niet veeleer in het zwijgen op zulk eenen brief van hem, op wiens vriendschap men later nog durft verklaren altijd prijs te hebben gesteld, een voor-teeken van het onweêr, dat reeds lang bij Prof. MULDER tegen mij broeide, en dat bij de eerste gelegenheid met vernielende woede is losgebarsten?

Hoe moeten verder 's mans handelingen van lateren tijd te mijnen opzigte worden verklaard?

Zijne goedkeurende woorden op de door mij te ondernemen zaak (1), met bijvoeging dat het hem leed deed, dat hij wegens den onmin, waarin hij met het Instituut reeds sedertlang leefde, hierover niet rap-

(1) Zie mijn vroeger antwoord, bladz. 6 en 7, waar men tevens zien zal, dat die geuit werden, in tegenwoordigheid van den zich in deze zaak jegens Prof. MULLER thans zoo complaisant betoonenden DONDEERS.

porteren kon noch zou , toen hij nog eene laatste poging scheen te willen aanwenden, tot bereiking van het vroeger gemiste doel?

En deze poging werd zijnerzijds wezenlijk , doch even als de vroegere vruchteloos aangewend , toen wij gezamenlijk het laboratorium hadden verlaten , en hij toevallig mijnen weg moest , om zich naar Prof. VAN REES te begeven (1).

Voorts zijn later uitbrengen van een rapport over dezelfde zaak bij datzelfde Instituut , strijdig met mijne wenschen , maar ook strijdig met zijne vroegere woorden , nadat zijne laatste poging , gelijk de vroegere , was mislukt?

Vervolgens zijne onware aantijging , dat ik hem door brieven en gesprekken heb trachten te bewegen , een voor mijne zaak gunstig rapport uit te brengen? (2)

Door niets kon deze aantijging beter worden gelogenstraft , dan door het publiceren mijner brieven.

(1) Zie wat ik hierover in mijn eerst antwoord op bladz. 7 zeg.

(2) Zie zijnen brief van 13 Januarij 1848 , in mijn vorig antwoord op bladz. 30.

Immers, op welke mijner door hem in de Geneeskundige Courant van 27 Augustus medegedeelde brieven, wil Prof. MULDER dat deze aantijging worde toegepast?

Op mijnen brief van 30 October 1846?

Dit toch kan hij niet meenen:

1°. daar hij wist, dat, tijdens ik hem dezen brief schreef, ik in de stellige meening verkeerde, dat, op grond zijner zoo bepaald voorgenomene weigering, de behandeling der hier bedoelde zaak op zich te zullen nemen, een ander lid der commissie daarin rapporteur geworden was;

2°. daar ik, wetende dat het bedoelde rapport in de vergadering van den 27 October bij het Instituut moest worden uitgebragt, gelijk ik dit in dienzelfden brief zeg, den hier bedoelden brief drie dagen later, zijnde den 30 October, heb geschreven.

Uit het eerste punt is nu toch voldoende bewezen, dat ik de in dien brief bevatte vragen niet gedaan heb aan den rapporteur, maar aan den vriend, die mij in zijne betrekking, 3 à 4 dagen later dan het rapport der meergezegde zaak bij het Instituut moest uitgebragt zijn, mededeelen kon, of dit wezenlijk was geschied, en hoedanig dit was uitgevallen, terwijl uit het 2de punt niet minder duidelijk blijkt, dat die vragen door mij aan Prof. MULDER zijn gedaan, op een oogenblik dat geen invloed hoegenaamd meer in staat geweest ware, het bedoelde rapport de minste verandering te doen ondergaan.

Deze brief bewijst derhalve niet wat hij, volgens Prof. MULDER, bewijzen moet: hij bewijst alleen hoe gering Prof. MULDER het oordeel schat van allen, aan wie hij zulke bewijzen durft voorleggen.

In het antwoord op mijnen brief van 30 October, werd mij ook niet door Prof. MULDER gezegd, gelijk hij

dit thans mededeelt, dat hij geen gunstig rapport uitbrengen *zou*, maar dat hij geen gunstig rapport uitgebragt *had*. Het *zou* moet, bij het lezen van Prof. MULDER's laatste stuk, zeker doen vooronderstellen dat het rapport nog niet uitgebragt was, toen ik hem den brief van 30 October schreef, en dat derhalve mijn brief hierop nog van invloed had kunnen zijn. Het *had* bewijst echter het tegendeel. — Dit *zou* of *had* doet derhalve veel aan de kleur der zaak, even als de woorden: «Ik zou U op den algemeenen rustdag der Christenen «geantwoord hebben, maar haast mij dit heden te «doen;» waarmede het hier bedoelde antwoord van Prof. MULDER aanving.

Hij, die de wereld aanspreekt met de woorden: «Aan «niets heeft de wereld meer behoefte dan aan waarheid «en niets is moeilijker te bekomen dan zij,» (1) moest nimmer van die *waarheid* afwijken, vooral dáár, waar het zoo gemakkelijk is, zich daaraan te houden.

Wat nu mijne overige door hem medegedeelde brieven betreft, deze bewijzen nog minder hetgeen zij aangaande de waarheid der meergezegde aantijging bewijzen moeten, en het is niet waarschijnlijk, dat Prof. MULDER juist die mijner brieven zou hebben achtergehouden, welke de waarheid der hier bedoelde aantijging zouden hebben kunnen staven.

Mijn brief van 10 November, welken ik Prof. MULDER beleefdheidshalve, in dank voor zijn spoedig antwoord

(1) Zie *Geneeskundige Courant* van 20 Augustus.

op mijnen brief van 30 October, schreef, bewijst voldoende uit de daarin bevatte zinsnede «van de zaak in kwestie «zal ik liefst niet spreken», waaruit genoegzaam die geheele brief bestaat, hoezeer mij het laatste antwoord van Prof. MULDER had bevreemd (1), waarin ik hem eensklaps weder als hoofd-rapporteur in eene zaak zag optreden, waarover hij, om reeds meermalen gezegde redenen, niet rapporteren kon noch zou, en waarin zijne gevoelens zoo zeer afweken van dat, wat hij vroeger over dezelfde zaak had gezegd.

En hoe de tweede essentiële zinsnede van dezen brief: «Hierover kom ik U in persoon spreken, zoo ik hoop «binnen kort», moet worden uitgelegd, is genoegzaam door mijnen brief van 20 December 1846 (2) verklaard, waarin ik niet alleen dit voornemen, hetwelk ik nog niet ten uitvoer had gebracht, herhaalde, maar waarin ik tevens het doel duidelijk aangeef, hetwelk ik mij hiermede voorstelde. Het was de innige overtuiging, welke ik had, dat Prof. MULDER de hier bedoelde zaak niet beoordeeld had, zoo zij beoordeeld worden moest, die ik hem, steeds nog geloovende aan zijne goede trouw, door de noodige ophelderingen wilde doen deelen.

En dat ik dit niet op eene kruipende en slinksche wijze, gelijk hij het thans den schijn wil geven, maar op eene opene en loyale wijze wilde, hiervan draagt diezelfde brief van 20 December genoegzaam het kenmerk, want zulke brieven schrijft men niet aan menschen gelijk Prof. MULDER, wanneer men hen vangen, wanneer men hen winnen wil.

(1) Zie bladz. 8—9 van mijn eerste antwoord.

(2) Zie mijn vroeger antwoord bladz. 10—11 en *Geneeskundige Courant* van 27 Augustus.

Maar mag men gelooven dat Prof. MULDER het in gemoede meent, wanneer hij zegt, in mijnen brief van 10 November te hebben gezien een voornemen mijnerzijds, hem door gesprekken te komen bewegen, gunstig te rapporteren over de onderwerpelijke zaak, wanneer men bedenkt, dat die brief door mij geschreven is, 14 dagen nadat ik wist dat het meergezegde rapport der commissie bij het Instituut reeds uitgebragt was?

Wie van beide zoude den man het meest beleedigen? Hij, die hem hierin geloofde, of hij die ronduit zijne woorden in twijfel trok?

Eindelijk zijn afraden aan de Regering, het haar door mij gedaan aanbod aan te nemen, om de voorgestelde wijziging in de zaak der levertraan zelve in werking te brengen. zelfs nadat ik hem schriftelijk had verzocht de Regering aan te raden, dit aanbod in het algemeen belang aan te nemen, en alsdan die middelen aan te wenden, welke haar tot het in werking brengen dezer zaak het geschiktst mogten voorkomen? (1)

De gronden, waarop dit afraden door Prof. MULDER is geschied, kent men uit mijn vroeger antwoord. De Regering mogt daarin niet treden, *dewijl het beneden*

(1) Zie mijn vorig antwoord bladz. 17.

hare waardigheid was, eenen handel in Levertraan op te rigten. Men leze wat ik hierover op bladz. 16 van dit antwoord heb gezegd. — Maar behalve dat, had de Regering, met het aannemen van mijn aanbod, niet noodig gehad eenen handel in levertraan op te rigten. De Regering had in dit geval bloot die middelen behoeven aan te wenden, welke Prof. MULDER zelf vroeger aangeraden had, zoo hiermede de verlangde verbetering in die zaak op eene zekere en doeltreffende wijze tot stand te brengen ware geweest.

Prof. MULDER's advies was dus verkeerd.

Het was verkeerd, omdat niets beneden de waardigheid eener Regering kan geacht worden te zijn, waarmede zij het heil en de gezondheid harer onderdanen kan bevorderlijk zijn.

Het was verkeerd, omdat de regering, met het aannemen van mijn aanbod, de zaak in het algemeen belang in werking had kunnen brengen, zonder zelve eenen handel in levertraan op te rigten.

Prof. MULDER's bovenbedoeld advies was dus in allen opzichte verkeerd, *maar* het was strijdig met den wensch, welke ik in mijne laatste memorie aan de Regering en aan hem zelve, in den hier bedoelden brief, had geuit.

En nu een woord over dezen brief.

Bij den eersten oogopslag op Prof. MULDER's laatste stuk, voorkomende in de *Geneeskundige Courant* van 29 Aug. en getiteld: «*Besluit in de zaak der Levertraan*», moet het een ieder, die met aandacht mijn vroeger antwoord heeft gelezen, bevreemden, dat Prof. MULDER, die zelfs brieven van vroegeren tijd bij den bundel heeft gevoegd, welke hij in dit stuk heeft medegedeeld, juist

en wel alleen den hier bedoelden brief heeft achtergelaten, den brief dus, waarin ik hem zoo bepaald en uitdrukkelijk verzocht, de regering aan te raden, het haar door mij gedaan en meer gezegd voorstel aan te nemen.

Is de weglating van dezen brief, welke zoo duidelijk pleit voor Prof. MULDER's dubbelzinnige handelwijze in deze zaak, bloot toeval, dan moge hier de herinnering daaraan deze leemte aanvullen.

Is dit weglaten echter voorbedachtelijk geschied, dan zij het mij vergund, deze handeling niet loyaal te noemen, en daarin eene erkenning zijnerzijds te zien van die dubbelzinnigheid, waarvan ik hem beschuldig.

En ten laatste, de wijze hoe hij zijne bedreiging heeft ten uitvoer gebragt om, door tijdschriften en couranten, de zaak wel te zullen onderdrukken, wanneer ik mij zou verstouten die, trots zijne afkeurende rapporten, toch in werking te brengen? (1)

Dat de wijze, waarop hij deze bedreiging heeft ten uitvoer gebragt, zoowel door zijn schrijven, als door zijn handelen, ontegenzeggelijk het kenmerk van personen wrok met zich draagt, hieraan zal thans wel niemand meer twijfelen.

Niettemin wil hij nog doen gelooven, dat geen personele

(1) Zie mijn vorig antwoord bladz. 16, en in ditzelfde antwoord zijnen brief op bladz. 31.

wrevel hem in zijn laakbaar streven, mij te schaden, heeft geleid, maar dat hij alleen als kampvechter der humaniteit, in haar belang, tegen mij is opgetreden.

Maar welk belang had dan toch wel de humaniteit in het breken van zijn woord, mij in 1843 gegeven?

Welk belang had de humaniteit in zijne inhumane handeling jegens mij, toen ik hem in 1845, uit harte-lijke deelneming in zijn ongelukkig lot als vader, mijne diensten aanbod?

Welk belang had de humaniteit in het ontraden aan de Regering, in 1846 mijn aanbod aan te nemen, om de wijziging in de zaak der levertraan zelve in werking te brengen, met die middelen, welke haar hiertoe in het algemeen belang het meest geschikt mogten voorkomen?

Gelooft hij dan het oordeel van allen, tot wie hij spreekt, met blindheid geslagen? Of denkt hij zijn woord zoo magtig, zoo alvermogend, dat het, zelfs tegen allen schijn van waarheid, ingang vinden moet?

Met *gronden* en alleen - met *gronden*, zegt hij, de onderwerpelijke zaak te hebben bestreden, en zijn dan gronden persoonlijke drijfveren, vraagt hij verder?

Voortreffelijk gevonden!!.. Even als het bewijs, hetwelk hij aanvoert, dat bij hem geen bron van personele wrevel *kan hebben bestaan*, omdat het gevoel van achting en vriendschap, welke *ik* hem toedroeg, bij *mij* tegen alles was bestand en onwrikbaar daar stond, en zich onveranderlijk betoonde tegen zijne kleine slagen, tot dat hij het als met mokerslagen uiteensloeg.

En die gronden!! welke gronden? zijne vroegere, welke door mijne wederleggingen zijn ontzenuwd? of zijne latere, welke door de onstuimige drift, waarmede zij zijn

aangebragt, alle waarde zouden hebben verloren, wanneer zij iets van dien kant te verliezen hadden?

Of zijn dit gronden? Zijne bespottelijke critique op mijne reis naar Noorwegen? Het in twijfel trekken der echtheid van authentieke stukken? in één woord het afkeuren en verwerpen van alles wat hij zelf vroeger goed en noodig heeft gekeurd? maar ik vergis mij, het was 's mans *goedhartigheid*, welke hem vroeger dit alles te gunstig voor mij deed inzien.

En nu over zijne beschuldiging omtrent de logens hemwaarts, omtrent het grenzeloos aantal der meest ongeoorloofde onwaarheden, waarmede ik tegen hem zoude zijn opgestaan (1).

Waarin zijn die logens, waarin zijn die ongeoorloofde onwaarheden gelegen?

Of is het voldoende, wanneer Prof. MULDER zegt, «bewijzen voor die logens geef ik niet, want die daar «niet boven is verheven, staat nog op groote laagte.»

Bewijzen en niets dan bewijzen heb ik geleverd, genoegzaam van al hetgeen ik heb gezegd, genoegzaam van alles, waarvan ik Prof. MULDER heb beschuldigd, terwijl ik die dingen, waarvan ik geen stoffelijk bewijs leveren kan, gereed ben met eeden te bevestigen: bewijzen en alleen bewijzen heb ik dan ook het recht van zijnen kant te vorderen, van datgeen, waarvan hij mij beticht, en ik vraag daarom nogmaals: *waarin zijn die logens, waarin die ongeoorloofde onwaarheden gelegen??*

(1) Zie *Geneeskundige Courant* van 27 Augustus.

Vergreep ik mij nu wezenlijk tegen Prof. MULDER, zoo hij zegt, na op zijne herhaalde aanvallen te zijn opgestaan, niet om hem met onwaarheden, maar met harde waarheden te bestrijden?

Vergrijp ik mij nu weêr met op nieuw, zijne woeste slagen af te weren met de middelen, welke mij overblijven??

Wanneer hij, die vreedzaam en rustig zijnen weg bewandelt, zich met wettige wapenen verdedigt tegen den kwaadwilligen, die hem met duidelijk blijkbaar boos opzet aanrandt, ware dit zelfs iemand aan wiens vriendschap hij vroeger geloofde, gezegd kan worden zich te vergrijpen tegen zijnen naasten, dan moet ik nederig erkennen, mij aan die misdaad tegenover Prof. MULDER te hebben schuldig gemaakt.

Maar neen, dit kan geen vergrijp genoemd worden, en ik vergreep mij dus niet tegen den man, wien ik vroeger de hoogste achting en vriendschap toedroeg en aan wien ik eens schreef, dat mijne erkentelijkheid voor zijne lessen nimmer zou ophouden te bestaan, met het afweren van de slagen, welke hij mij later toebragt, en waartoe ik zelfs, zoo lang ik dit kon, de mildste middelen heb aangewend van die, welke mij ten dienste stonden.

Hoe, en dit herhaal ik thans, moeten nu na de hier gedane mededeeling en ophelderende uiteenzetting van zaken, Prof. MULDER's handelingen te mijnen opzigte, zoowel van vroegeren als van lateren tijd, worden verklaard?

Dat de wereld, die Prof. MULDER in zijne laatste stukken meermalen aanspreekt, dit thans beoordeele, nu zij de zaak van alle kanten kent, en dat zij daarna als scheidsregter tusschen ons beiden optrede en beslisse, wie van beide vergiffenis van den ander behoeft.

De mijne schenk ik hem reeds vooraf, zelf zonder dat die wordt verlangd, want *verdedigen* kan ik mij, *haten* kan ik niet.

Maar één regt behoude ik mij voor, en wel, om ook van mijnen kant, na de hier gedane mededeeling en uiteenzetting van zaken, een besluit voor de onderwerpelijke zaak op te maken, hetwelk ik dan, ter onderscheiding van het door prof. MULDER geleverde besluit, voor dezelfde zaak noemen zal.

LOGISCH BESLUIT IN DE ZAAK DER LEVERTRAAN.

Ik zal hier spreken,

noch over de waarde van Prof. MULDER's beoordeeling en nog minder over die zijner veroordeeling dezer zaak, na het wederleggen der essentiele punten, waarmede hij de door mij ondernomen zaak heeft aangetast, en waaraan ik mijn vorig antwoord heb gewijd, alsmede na de hier boven vermelde daadzaken,

noch over het regt een geneesmiddel scheikundig onderzocht te noemen, waarbij het scheikundig onderzoek als laatst voorzorgsmaatregel wordt aangewend, tot opsporing van essentiele beginselen, waaruit vooral de

deugdelijkheid blijkt, in verband met de overige aangewende voorzorgsmaatregelen (1),

noch over de zekerheid der bronnen, waaruit mij die levertraan toevloeit en die genoegzaam zijn bekend, en welke, in verband met het later aangewend scheikundig onderzoek, de meest mogelijke waarborgen van echtheid en deugdelijkheid van het middel aanbieden,

maar ik zal mij hier slechts bepalen tot de volgende *logische redenering*.

De door mij verkrijgbaar gesteld wordende levertraan is of *beter* dan de in den algemeenen handel voorkomende, of zij is dit *niet*.

In het eerste geval, zullen de resultaten, welke hare aanwending oplevert, gunstiger zijn, dan die, welke door de aanwending der in den algemeenen handel voorkomende worden erlangd, en de werking der eerstgenoemde zal zich dan ook meer gelijkblijvende betoonen, dan die der laatstgenoemde.

In het tweede geval zal men deze onderscheiding missen.

De tijd, gedurende welken men haar thans reeds aanwendt, is voldoende, om hieromtrent aan de geneeskundigen in het algemeen eene afdoende beslissing te hebben opgeleverd.

Waren de resultaten, welke men door hare aanwending heeft erlangd, niet gunstiger dan die, welke vroeger de in den algemeenen handel voorkomende heeft opgeleverd, en is zij zich niet meer gelijk gebleven in hare

(1) Zie mijn eerste antwoord bladz. 23—25.

werking dan laatstgenoemde, dan moet en zal ook hare aanwending worden geschorst. De ingevoerde wijziging zal dan niet aan haar doel hebben beantwoord, en mijne levertraan zal van zelve vallen, ware ook geen sterveling tegen haar opgetreden.

Waren daarentegen de resultaten, welke men door hare aanwending heeft verkregen, gunstiger, en is zij zich in hare gunstige werking meer gelijk gebleven, dan lijdt het geen twijfel, of met hare aanwending zal worden voortgegaan, zoolang als hare meer gunstige resultaten hare grootere deugdelijkheid, boven die der in den algemeenen handel voorkomende, zal blijven aantoonen, en niemand, wie hij ook zij, zal noch door geschrijf, noch door tegenwerking van anderen aard, vermogen de door geneeskundigen op ondervinding erlangde overtuiging te smoren.

Dit, maar vooral de innige overtuiging dat de door mij verkrijgbaar gesteld wordende Levertraan de meeste waarborgen van echtheid en deugdelijkheid oplevert, zal mij doen voortgaan die te blijven leveren, zoo lang zij mij zal worden gevraagd. De prijs moge nu hoog zijn, eene zaak is zeker, dat de kosten, welke deze zaak voor mij na zich sleept, mij beletten dien in het minst te verminderen.

Dr. DE JONGH.

September 1848.

En nu een woord aan F. C. DONDERS.

Dat gij in uwe betrekking tot prof. MULDER, welke wij allen kennen, geen enkel woord te mijnen gunste in de kwestie der levertraan zeggen zoudet, begreep ik en was mij onverschillig.

Dat gij zelfs op den toon zoudet hebben voortgegaan, welke hij heeft aangeheven, had ik ook verwacht en kwam mij natuurlijk voor.

Maar dat gij uwe complaisance jegens hem zoo ver zoudet hebben uitgestrekt, om mij met scheldwoorden te beladen, gelijk gij dit in uwe recensie op mijn eerste antwoord aan Prof. MULDER, voorkomende in het *Ned. Lancet* van Augustus, hebt gedaan, dit was geheel buiten mijne verwachting, daar dit met de waardigheid van den toga strijdig is.

Heeft mijn antwoord aan Prof. MULDER uwe verontwaardiging tegen mij, zoo gij zegt, ten top doen stijgen, Uw lasterlijk schrijven heeft bij mij medelijden omtrent U opgewekt, en de minachting, welke ik den verwaanden en onbeschoften schrijver van gezegde recensie toedraag, is te groot, dan dat ik mij zoude verwaardigen hem aan te toonen, dat ik mij niet alleen heb beijverd, zoo hij dit beweert, de zuiverheid der bron in verdenking te brengen, waaruit de tegen mij gerigte aanvallen zijn voortgevloeid, maar dat ik wel degelijk de onwaarde heb aangetoond der punten, waarmede het nut der door mij ondernomen zaak is bestreden.

Dr. DE JONGH.

